

Šest pedagogů Institutu Nauk o Kulturze Wydziału Filologicznego UŚ se ve svých vystoupeních zaměřilo na polskou divadelní a filmovou kulturu (většinou současnou), a nebyla to věru pouze zdvořilostní prezentace. Příspěvky o historickém dramatu a divadle v Polsku 70. a 80. let 20. století (A. Sordylóvá) a o polském groteskním dramatu (E. Wachocká), ale zejména analýzy modelů a funkcí různých řešení divadelního prostoru (V. Sajkieviczová a D. Foxová) byly nejen cennými informacemi o polském divadle, ale zároveň naznačily široké metodologické zázemí současné polské teatrologie. Dva filmologické příspěvky umožnily přímou konfrontaci se současnou českou realitou. A. Madejová hovořila o vlivu společenské transformace na polskou kinematografii po roce 1989 a A. Gwóźdź (na snímku) o vývoji polské filmové teorie v posledních dvou desetiletích. Panoráma polské filmové teorie budila u českých posluchačů bezmocnou závist: vždyť v Čechách nám na výčet filmologů, kteří se alespoň částečně vě-

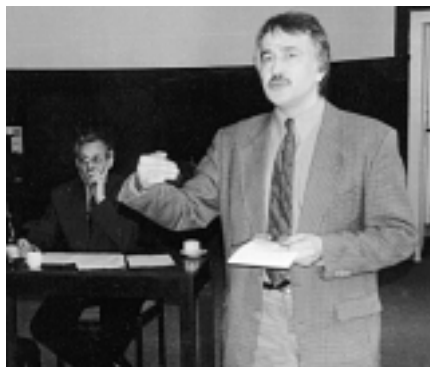


Foto -tj-

Dokončení na str. 4

Slavnostní zahájení Rendez-Vous à Olomouc



Ve čtvrtek 30. 3. byl v Galerii G (Dolní nám. 7) vernisáž výstavy *C'était comment? (Jaké to bylo?)*, věnované francouzské politické karikatuře 20. století, slavnostně zahájen již IV. ročník francouzských kulturních dnů v Olomouci *Rendez-Vous à Olomouc*, pořádaný Francouzským centrem a Univerzitou Palackého pod záštitou Velvyslanectví Francouzské republiky v ČR a Města Olomouce. V úvodu vernisáže, již se zúčastnily také rektorka UP prof. J. Macáková, CSc., a prorektorka pro zahraniční styky doc. L. Hornová, promluvil olomoucký primátor ing. M. Tesářík, J.-P. Attal, zástupce ředitele Francouzského institutu a kulturního rady francouzského velvyslanectví (na snímku vlevo), a také známý francouzský karikatu-

Rektorka UP diskutovala se zástupci študentů

Hlavním bodem tohoto prvního setkání byla diskuse k návrhu evaluačního dotazníku, jehož prostřednictvím by mělo na UP v brzké době proběhnout hodnocení učitelů jejich studenty. Doc. J. Luska připomněl, že formulace otázek v navrženém dotazníku je výsledkem práce odborníků z Katedry sociologie FF UP a představuje svého druhu kompromis umožňující komunikaci v rámci celé univerzity. Přítomní studenti se vyjádřili k připomínkám, které vyplynuly z předchozí diskuse se zastupci většiny fakult, a souhlasili se zadáním

Dokončení na str. 2

Jak dál s dělením dotace na UP

Na poradě v úterý 4. 4. 2000 došlo k otevřeně výměně názorů mezi předkladateli nového návrhu a děkány dalších tří fakult. Zazněly v ni odlišné názory na způsob vzniku tohoto materiálu i na jeho obsah. Rektorka UP sledovala při jednání především možnost dospět k společnému konsensu, jak dále postupovat. Jednoznačně se postavila proti možnosti zcela

Dokončení na str. 5

rista polsko-portugalského původu G. Wolinski (na snímku vpravo), pro něhož je tato olomoucká výstava vůbec první prezentací jeho kreseb v České republice. Přítomen zde byl také tvůrce ideové koncepce výstavy P. Chalupa z Národní galerie v Praze, K. Fabreová, ředitelka Francouzského centra v Olomouci, zástupci partnerského města Antony a členové olomouckého městského zastupitelstva.

Výstava, na níž jsme měli od 16. 3. příležitost mezi desítkami karikatur obdivovat rovněž díla slavného francouzského kreslíře J. Effela a také karikatury českých malířů M. Alše a F. Kupky, který žil od r. 1906 ve Francii, skončila v Galerii G v neděli 2. 4. 2000.

-raf-
Foto -tj-

Z obsahu:

In memoriam prof. MUDr. et JUDr. Lubomíra Neorala, DrSc.	3
I. Vejvodského olomoucký vědecký den	4
Město hradů z hedvábí v Muzeu umění	4
Perspektivy češtiny ve vědeckých techtech	6
Nejstarší náhrobník v Olomouci ...	9

Zprávy, informace, oznámení

Výběrové řízení

Fakulta tělesné kultury FTK UP vypisuje výběrové řízení na místo odborné sekretářky Katedry kinantropologie.

Požadavky:

- středškolské vzdělání zakončené maturitou (přednostně ekonomického směru);
- znalost práce na počítači (Word, Excel) a psaní na stroji;
- znalost jednoho světového jazyka;
- praxe na místě sekretářky je vítána.

Vybrané uchazečky budou pozvány začátkem května k ústnímu pohovoru. Předpokládaný nástup je od 1. 6. 2000. Uchazečky o místo sekretářky zašlou poštou nejpozději do 21. 4. 2000 (datum podacího poštovního razítka) stručný životopis s fotografií včetně přehledu dosavadní praxe a kopii dokladu o vzdělání na adresu: Fakulta tělesné kultury UP, Katedra kinantropologie, k rukám vedoucího, tř. Míru 115, 771 11 Olomouc.

V. Tesaříková,
personální referentka FTK UP

Napište esej a vyhrajte cenu

Za esej na téma *South Africa – A country of contrasts* napsanou v angličtině nebo dalším z 11 úředních jazyků Jihoafrické republiky (afrikánština, Sepedi, Sesotho, Setswana, Siswati, Tshivenda, Xitsonga, IsiNdebele, IsiXhosa, IsiZulu) mohou tři nejlepší tvůrci získat peněžitou odměnu ve výši 3 000, 1 500 a 500 Kč. Rozsah textu je 300 až 500 slov, uzávěrka soutěže je 14. 4. 2000. Informace podá L. Barnardová, Katedra germanistiky a nederlandistiky FF UP, Křížkovského 10, tel. 563 32 18, e-mail: Barnard@risc.upol.cz, Barnardlianne@yahoo.com. Soutěž sponzoruje Velvyslanectví Jihoafrické republiky v Praze.

-red-

Volná místa na kolejích

SKM UP nabízí volná místa na kolejích. Zájemci včetně studentů bez nároku na koleje se mohou hlásit u referentek jednotlivých kolejí: Šmeralova kolej – tel. 563 80 26, kolej J. L. Fischera – tel. 563 80 25, kolej E. Rošického – tel. 522 94 02. Informace poskytuje rovněž ubytovací kancelář SKM – tel. 522 60 57.

-skm-

Jen několik řádků

Přítuhlo

Grantová agentura ČR v komisi pro medicínu letos zohledňuje publikace žadatelů v zahraničních impaktovaných časopisech takovým způsobem, že kdo je nemá, ztrácí šanci v soutěži obstat a grant získat. GA ČR také přihlíží k velikosti impaktového faktoru.

Po deseti letech nastává v této sféře situace jako v západních zemích. Otázka je, nakolik se pracovníkům naší Lékařské fakulty podaří přizpůsobit se mezinárodním kritériím hodnocení vědy, a kvalifikovat se tak pro světovou soutěž s jejími pravidly. Času na to bylo dost a diskuse o ISI, SCI a IF započatá v Žurnálu UP před několika lety, která nyní vrcholí, snad také pomohla pochopit, o čem se jedná. Vždyť po revoluci věděl o těchto způsobech hodnocení v naší akademické obci jen málokdo. Co bude dál? Jakým způsobem chce Lékařská fakulta UP zvýšit svou publikační aktivitu, aby se dostala na tomto poli z posledního místa mezi českými lékařskými fakultami?

M. Hejtmánek

Děkan Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci vypisuje

výběrové řízení

na obsazení následujících míst:

pro Katedru filozofie

– asistent křesťanské filozofie;

pro Katedru biblických věd

– odborný asistent biblické teologie (úvazek 0,5),

– lektor novozákonní řečtiny,

– lektor církevní latiny;

pro Katedru systematické teologie

– odborný asistent morální teologie,

– odborný asistent dogmatické teologie,

– odborný asistent fundamentální teologie;

pro Katedru liturgiky

– odborný asistent liturgiky.

Kvalifikační předpoklady: vysokoškolské vzdělání v příslušném oboru (pro odborné asistenty Th.D., ThLic., pro lektory Mgr.), publikační činnost, praxe a kanonická mise (popř. venia docendi) Velkého kancléře.

Příhlášky do výběrového řízení doložené osobním dotazníkem (k vyžádání na personálním oddělení CMTF), odborným životopisem, doklady o vzdělání, přehledem odborné praxe, seznamem publikační činnosti, doporučeními a vypracovaným programem kurzů, které chce uchazeč vyučovat, je nutno zaslat nejpozději do 5. 5. 2000 na adresu: Děkanát CMTF UP, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc. O termínu přijímacích pohovorů bude každý uchazeč včas osobně informován.

Doc. P. Ambros, Th.D.,
děkan CMTF UP

Lyžařský zájezd

Akademik centrum – sekce Tv a sportu AC FTK pořádá v pátek 14. 4. pro studenty a zaměstnance UP jednodenní lyžařský zájezd na Petrovy kameny. Cena zájezdu je 100 Kč, zajištěna je výrazná sleva na vlek.

Zájemci hlase se u sekretářky Z. Vodrážkové (tel. 068/563 64 51), nebo u dr. A. Orlové (tel. 068/563 64 55) na AC FTK UP, tř. Míru 115, Olomouc-Neředín (konečná tramvají č. 2 a 5). Současně s přihláškou je nutné zaplatit 100 Kč.

PhDr. A. Orlová,
vedoucí zájezdu

Rektorka UP diskutovala se zástupci studentů

čtyř otázek dotazníku (viz *Evaluace učitelů studentů*, str. 3). Shodli se přitom na návrhu doplnit na jednotlivých katedrách, ústavěch a klinikách tyto základní otázky o další, které by postihly specifiky předmětu či oboru. Dále většina studentů souhlasila s doporučením, podle kterého by evaluace pedagogů měla proběhnout jako povinná a masová akce; podle jejich názoru část pedagogů nemá zájem o tento typ zpětné vazby, a proto není vhodné ponechat otázku evaluace na jejich iniciativě a dobrovolnosti – na řadě pracovišť by se v takovém případě pravděpodobně vůbec neuskutečnila. Další diskuse se týkala otázky zveřejnění výsledků evaluace; studenti převážně prosazovali určitou, spíše obecnou formu zveřejnění výsledků, na které by konkrétním opatřením mohla příslušná fakulta, příp. katedra reagovat. Někteří studenti upozornili na nebezpečí vzniku „žebříčku popularity“ jednotlivých pedagogů, jiní naopak chápali poznatky o učitelích pro studenty. Prof. J. Mačáková přitom zdůraznila, že evaluace má

Děkan Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci vypisuje

výběrové řízení

na obsazení následujících míst:

– asistent nebo odborný asistent pro obor

anorganická chemie s nástupem od 1. 2. 2001;

– asistent nebo odborný asistent pro obor

fyzikální chemie se zaměřením na jadernou chemii s nástupem od 1. 2. 2001;

– asistent nebo odborný asistent pro Katedru

geografie se zaměřením na informatiku, ma-

tematickou statistiku a jejich aplikace v geo-

grafii s nástupem od 1. 2. 2001;

– docent pro obor organická chemie s nástu-

pem ihned.

Požadavky: ukončené VŠ vzdělání v oboru,

hodnost Ph.D. (CSc.) nebo započaté doktor-

ské studium v oboru, občanská bezúhonnost.

– vedoucí Katedry experimentální fyziky

s nástupem ihned.

Požadavky: docent nebo profesor v oboru,

praxe a publikační činnost v oboru, morální

a občanská bezúhonnost, splnění podmínek

podle zákona č. 451/1991 Sb.

Příhlášku doloženou životopisem, osobním

dotazníkem, doklady o vzdělání, přehledem

odborné praxe a seznamem publikační čin-

nosti zašlete do čtyř týdnů po zveřejnění

v tisku na osobní oddělení PrfF UP, tř. Svobody

26, Olomouc, 771 46.

Doc. J. Lasovský, CSc.,
děkan PrfF UP

Na téma
polského osvícenství

Sekce polské filologie Katedry slavistiky FF UP v Olomouci pořádá dvě přednášky významného polského literárního vědce prof. P. Żbikowského z Vysoké pedagogické školy v Rzeszově. Obě přednášky se uskuteční v souvislosti s 250. výročí narození H. Kołłątaja, významné osobnosti polského osvícenství. První přednáška s názvem *Europejski i rodzimy charakter polskiego Oświecenia* proběhne 11. 4. ve 14 hod. ve Vodárně ul. 6, posluchárna č. 333, druhá přednáška pak 12. 4. ve 13. 30 na stejném místě s názvem *Pobyt księdza podkanclerzego koronnego Hugona Kołłątaja w austriackim więzieniu w Olomuńcu i w Josefstadtu*. Všechny zájemce srdečně zveme.

-if-

Dokončení ze str. 1

umožnit zpětnou vazbu především učitelům a přispět k dosažení vyšší úrovně v komunikaci mezi nimi a studenty.

K dalším diskutovaným tématům patřily také problematika rychlosti vydávání a cen skript v produkci Vydavatelství UP, připomínky týkající se aktuálnosti a vzhledu webových stránek UP (bližší údaje viz poslední číslo časopisu Spolku mediků LF UP *Had*) aj.

V průběhu setkání se diskuse dotkla také otázek spojených s neexistencí zastřešujících studentských organizací, která by byla rovnocenným partnerem pro jednání s vedením UP, a problému faktické síly mandátu, kterou zástupci studentů v jednotlivých akademických orgánech vlastně mají. Sami zástupci studentů konstatovali, že jejich možnosti komunikovat s kolegy jsou značně omezené, a připustili, že velká část studentů UP je víceméně lhostejná k otázkám správy, organizace a řízení univerzity. I z tohoto důvodu přítomní přivítali možnost setkat se znovu v závěru semestru, příp. i dříve, vyskytne-li se aktuální důvod.

-mav-

Zprávy, informace, oznámení**Týden španělské kultury v Olomouci**

Od 10. do 15. 4. pořádá Katedra romanistiky FF UP ve spolupráci s Kulturní sekci Velvyslanectví Španělského království *Týden španělské kultury v Olomouci*. Je to v krátké době již třetí kulturní akce, vedle právě probíhajícího 4. ročníku *Rendez-Vous à Olomouc* a divadelního představení studentů italské sekce Katedry romanistiky FF UP (viz s. 4), na níž se tato katedra výrazně podílí.

Pro ty, kdo se zajímají o španělskou kulturu, je připravena řada zajímavých pořadů. Hned v pondělí 10. 4. to bude v aule FF UP (Křížkovského 10, 19.30 hod.) *Koncert španělské hudby*, na němž zazní písně a zarzuely (španělský divadelní žánr spojující zpěv a recitaci) v podání C. Vallsové a L. A. Lanezy, o klavírní doprovod se postará M. Jedličková. Ve Filmovém sále FF UP (Křížkovského 8, vždy v 19.30 hod.) můžeme shlédnout tři španělské filmy v originálním znění: *Pohodlný život* (*La buena vida*) (11. 4.), *Kapitoly z jednoho příběhu, Mensaka* (*Páginas de una historia, Mensaka*) (12. 4.) a film *Milenci polárního kruhu* (*Los amantes del círculo polar*) (13. 4.).

O trojici mladých španělských režisérů, autorů těchto snímků, D. Truebovi, S. G. Ruizovi a J. Medemovi, bude přednášet Y. Pérez Sinusiáová z MU v Brně (11. 4., Katedra romanistiky, 16 hod.). Kromě této přednášky bude v závěru *Týdne španělské kultury* hovořit o P. Calderónovi de la Barca prof. D. Estébanez Calderón ze španělského Ministerstva školství a kultury (13. 4. a 14. 4., Katedra romanistiky FF UP, vždy od 11 do 15 hod.). Přednáškám španělského hosta bude předcházet audiovizuální projekce pásma *Calderónův věčný sen*

(12. 4., Katedra romanistiky, 12 hod.) a *Calderónovy divadelní hry Život je sen* (12. 4., Katedra romanistiky, 16 hod.).

Týden španělské kultury v Olomouci uzavře v sobotu 15. 4. *Setkání učitelů španělského jazyka* (velká učebna Katedry romanistiky FF UP, Křížkovského 10, 9–17 hod.).

-red-

Evaluace učitelů studenty

Otázky dotazníku k evaluaci učitelů studenty, které vypracovala Katedra sociologie FF UP, prošly připomínkami několika univerzitních grémíů; na setkání zástupců studentů s vedením UP byla projednána a doporučena následující skladba otázek (včetně hodnotících škál):

Jak hodnotíte výkon učitele v tomto kurzu? (hodnotící škála: vynikající – výborný – standardní – slabý – nevyhovující)

Jak hodnotíte přínos kurzu pro své vzdělání? (hodnotící škála stejná)

Jaká byla dosažitelnost učitele pro výuku a konzultace? (hodnotící škála: výborná – přijatelná – nedostačující)

Jak hodnotíte formy a srozumitelnost průběžné klasifikace? (hodnotící škála: objektivní – s výhradami – neobjektivní)

Dotazník by měl být na jednotlivých katedrách, ústavech a klinikách UP doplněn o další otázky vztahující se ke specifické daného oboru.

-mav-

Stručně

V rámci letošních francouzských dnů zaplnily ve středu 5. 4. nádvoří Zbrojnice (IC UP) **pařížské stánky** se starými knihami, pohlednicemi a fotografiemi.

* * *

Informace o letošních i chystaných aktivitách programu **Socrates-Erasmus** byly tématem schůzky koordinátorů programu, která proběhla ve čtvrtek 6. 4. na Rektorátě UP.

-red-

Léto dětí Olomouc

Fakulta tělesné kultury – Akademik centrum – sekce pohybových aktivit připravuje tradiční *Léto dětí Olomouc* pro děti od 5 do 14 let.

Místo konání: Dům dětí a mládeže, parky, hřiště ap.

Program: denně od 8 do 16 hod. (sportovní hry, výlety, koupání, soutěže, zpívání, malování, karneval...).

Turnusy:

A: 3. 7. – 4. 7. D: 24. 7. – 28. 7. G: 14. 8. – 18. 8.
B: 10. 7. – 14. 7. E: 31. 7. – 4. 8. H: 21. 8. – 25. 8.
C: 17. 7. – 21. 7. F: 7. 8. – 11. 8. I: 28. 8. – 1. 9.

Cena týdenního turnusu je 550 Kč (obědy, svačiny, pitný režim, příprava a realizace programu, návštěva bazénu, nákup materiálu).

Přihlášky a informace: Mgr. H. Vyroubalová, FTK UP, tř. Míru 115, tel. 068/563 6452, 542 3091, 563 6451, e-mail: vyroubal@ftknu.upol.cz.

-ftk-

In memoriam prof. MUDr. et JUDr. Lubomíra Neorala, DrSc.

Dne 25. 3. 2000 zemřel prof. MUDr. et JUDr. Lubomír Neoral, DrSc., ve věku 72 let. Byl jedním z žáků zakladatele olomoucké soudní lékařské školy prof. A. Rozmarče. Smrt jej zastihla uprostřed činnosti práce, kdy neúnavně a s vysokým nasazením přednášel na Právnické fakultě UP a veškerý svůj volný čas věnoval, bez nároků na odměnu, svému Ústavu soudního lékařství a medicínského práva LF UP, kde strávil téměř celý svůj produktivní úsek života. Odešel náhle, od psacího stolu a přednáškové katedry, bez možnosti rozloučení, bez posledních rad, které nám, svým žákům, s nezvyklou hojností po celý život rozdával. Do poslední chvíle jsme všichni doufali ve zvrát nepříznivě probíhajícího zdravotního stavu a očekávali, že se osud smiluje a náš profesor bude zase mezi námi.

Narodil se 31. 10. 1927 v Olomouci jako syn živnostníka. Po absolutoriu gymnaziálních studií v Olomouci zahájil vysokoškolské studium na Lékařské fakultě UP v Olomouci, kde 31. 5. 1951 promoval. Po krátkém působení na místě sekundárního lékaře nemocnice ve Vítkově na klinických oborech nastoupil základem vojenskou službu. Krátkým, avšak velmi prospěšným a pro něj nezapomenutelným obdobím byla práce pod vedením doc. Dvořáčka na Ústavu patologické anatomie LF UP v Olomouci. Svého prvního učitele si příkladně vážil a nesmírně ctěl. Dva roky po atestaci byl z politických důvodů propuštěn z FN Olomouc. Jako designovaný patolog nemocnice ve Šternberku s laskavým svolením prof. A. Rozmarče uskutečňoval provoz na Ústa-

vu soudního lékařství LF v Olomouci. Obor soudního lékařství si oblíbil a zůstal mu věrný až do poslední chvíle. V roce 1960 úspěšně absolvoval nástavbovou atestaci a jako jediný atestovaný soudní lékař na Moravě se stal přednostou Krajského soudně lékařského oddělení. O rok později úspěšně obhájil disertační práci. Habilitoval se v roce 1965, ale jmenovací profesorské řízení proběhlo z politických důvodů až v roce 1990.

Celý svůj život se soustavně věnoval kardiopatologii, v níž se zaměřil především na zkoumání příčin náhlých úmrtí při ischemické chorobě srdeční, a to především na morfologický důkaz časných stádií ischemie srdečního svalu. Úspěchem tu byly světově prioritní výsledky pracovní skupiny spolu s prof. Koďouskem a dr. Kolínem. Aktivita prof. Neorala se rozvíjela rovněž spolu s prof. Rozmarčem a Loykou v mnoha směrech týkajících se vědy, výuky, soudně lékařských expertiz a zejména pak tehdejších znaleckých komisí, u jejichž kolébky stál, a jeho průkopnické zkušenosti se později staly vzorem pro celostátní právní úpravu jednacího řádu ZK.

V letech 1968–1974 studoval na Právnické fakultě UK v Praze a studium zakončil rigorózní zkouškou a promoci JUDr. v roce 1975.

Prof. Neoral byl kromě četných členství v tuzemských odborných společnostech viceprezidentem Mezinárodní akademie soudního a sociálního lékařství a ve sboru guvernérů Světové asociace medicínského práva i čestným členem mnoha zahraničních odborných společností.

V roce 1984 převzal po svém příteli prof. S. Loykovi přednostensví Ústavu soudního

lékařství LF UP a toto rozšířil o medicínské právo. Publikoval přes 120 vědeckých prací a přednesl více než 400 přednášek s tematikou medicínského práva doma i v zahraničí. Byl to právě on, který obklopen svými přáteli a spolupracovníky vybudoval základy moderního pojetí soudního lékařství a soudní toxikologie.

Významným bylo rovněž období jeho života, kdy byl prvním porevolučním děkanem Lékařské fakulty UP a byl opětovně zvolen děkanem na druhé funkční období. V těchto velmi náročných letech se zápallem a neúnavně budoval moderní demokratické pojetí výuky na Lékařské fakultě UP. Byl dlouholetým členem Vědecké rady LF UP a od zrodu Právnické fakulty UP také její Vědecké rady. Nelze vyjmenovat všechny jeho aktivity jak doma, tak i v zahraničí, a proto mi dovolu vyslovit přesvědčení, že jeho odborné a lidské kvality budou vždy ctít nejen jeho žáci, spolupracovníci a přátelé, ale i ti, kteří jej osobně neznali nebo znali jen málo. Prof. Neoral byl člověk čestný a upřímný, ve všech svých funkcích neúplatný. Byl dobrým manželem a otcem pro svého syna Čestmíra byl v životě vzorem.

V osobě prof. Neorala navždy ztrácíme svého učitele, přítele, moudrého rádce a jednu z nejvýznamnějších osobností Lékařské fakulty UP, odborníka na slovo vzatého a uznávaného doma i v zahraničí.

S hlubokou úctou a vděčností na něj budeme vzpomínat.

Čest jeho památce!

Prof. S. Loyka

Události

I. Vejdovského olomoucký vědecký den

V březnu minulého roku uspořádala Oční klinika LF UP a FN v Olomouci *Pracovní vědecký den České oftalmologické společnosti*, který byl věnován problematice sítnice. Velký zájem o tuto akci nás přivedl na myšlenku udělat z tohoto sympozia tradici. Olomoucká oční klinika se proto ujal úkolu každoročně zorganizovat akci, která by se dlouhodobě orientovala na problematiku sítnice. Sympozium nese ve svém názvu jméno profesora Vejdovského, nestora olomoucké a československé oftalmologie, jako výraz naší úcty k jeho práci a osobnosti a také jako výraz toho, že pan profesor v naší myslí žije nadále.

V sobotu 25. 3. 2000 Oční klinika LF UP a FN v Olomouci uspořádala *I. Vejdovského olomoucký vědecký den*. Sympozium je koncipováno monotematicky a bude se dlouhodobě věnovat problematice chorob sítnice. Na tři roky dopředu jsou vypsána nosná témata, kterým budou věnována vědecká setkání v jednotlivých letech. To letošní mělo poněkud slavnostnější ráz – v úvodu zazněla dvě sdělení k osobnosti prof. Vejdovského, která přednesli dva pamětníci: docent Kuběna ze Zlína, jeden z posledních žijících přímých žáků prof. Vejdovského, jenž do dnešní doby stále vykonává oftalmologickou praxi, a prof. Řehák z Hradce Králové, dlouholetý předseda Československé oftalmologické společnosti.

Na letošním úvodním sympoziu se vědecká jednání soustředila na téma *Retinopatie nedonošených dětí*, problematiku velmi závažnou, neboť retinopatie nedonošených se nejvíce podílí na slepotě u dětí. Dalšími tématy byla *zánětlivá onemocnění sítnice a cévnatky, centrální serózní chorioretinopatie a varia*. Celkem bylo předneseno 25 přednášek s bohatou diskusí. Vědeckého dne se zúčastnilo přes 300 oftalmologů z celé republiky.

Doc. J. Řehák, CSc.,
přednosta Oční kliniky FN a LF UP



Na snímku T. Jemelky MUDr. Z. Válková, primářka ostravské nemocnice, při úvodní přednášce k bloku *Retinopatie nedonošených dětí*.

Multikulturalita a multikulturalismus z USA a ČR

Po dva čtvrtky měli studenti a učitelé Pedagogické a Filozofické fakulty UP možnost vyslechnout přednášku profesora sociologie Vincenta N. Parrilla z William Paterson University v New Jersey hostujícího díky programu Fulbright Commission na FF UP. Po prvním setkání, ve kterém zazněla podnětná přednáška na téma „Je multikulturalismus hrozbou?“, přivítala PdF UP kromě profesora V. Parrilla i doc. G. Šmausovou (Univesität des Saarlandes, BRD

a PdF UP) a doc. J. Šiklovou, CSc. (FF UK, Praha), kteří se setkali v panelové diskusi moderované doc. D. Šimkem nad tématem *Multikulturalita v USA a ČR – obavy, realita a naděje*. Všichni účastníci diskuse hledali odpovědi na často kladené otázky, ke kterým se však málokdy někdo skutečně vyjádří. Máme mít obavy z multikulturality a multikulturalismu? Zazněly odpovědi: „Multikulturalismus má mnoho významů.“ „Multikulturalita je skutečnost.“ „Multikulturalita sugeruje různost.“ V tomto duchu se nesly i další odpovědi na otázky, je-li multikulturalita a multikulturalismus přirozený nebo kulturní problém, kdy je multikulturalismus přijatelný a kdy už nepřijatelný, co znamená multikulturalismus a vnitrodruhová agrese, znamená multikulturalismus strach z něčeho pozitivního nebo z něčeho negativního, zda něco řeší afirmativní akce apod. Diskuse odborníků byla velmi zajímavá, podnětná a přínosná, závěrem se její účastníci shodli na stejném úhlu pohledu na problém multikulturality a multikulturalismu. Ale je to vůbec problém?

Mgr. M. Dopita,
PdF UP

DNA vakcíny

Jde o principiálně novou technologii vakcín, která je založena na tom, že se k imunizaci organismu používá definovaný fragment DNA obsahující gen kódující specifickou bílkovinu. Teprve tento protein spouští imunitní odezvu. Jde o nesmírně výhodný experimentální model, umožňující poznat molekulární mechanismy imunitních jevů a nabízející mnohé praktické aplikace. O tom přednášel na pracovní schůzi Čs. biologické společnosti 30. 3. na Teoretických ústavech LF UP MUDr. M. Raška z Ústavu imunologie LF UP, který rovněž podal přehled současných poznatků pomocí instruktivních schémat. Informoval také o metodách, jichž na ústavu využívají, a o výsledcích, kterých dosáhli ve vývoji antimykotické vakcíny.

-mh-

O průduškovém astmatu

O tomto tématu jednala pracovní schůze Spolku lékařů 29. 3. na Teoretických ústavech LF UP. Odeznělo zde sedm přednášek pracovníků oddělení alergologie a klinické imunologie FNO, setkání moderoval primář MUDr. S. Boháč.

Čtenáře bude zajímat, že průduškovým astmatem trpí pět ze sta občanů ČR. Za padesát let vzrostl počet nemocných čtyřikrát. V České republice je 3,5 až 4 miliony atopiků, 2,5 milionu alergiků, 500 až 600 tisíc astmatiků, 1 milion osob s alergickou rýmou, 800 tisíc až milion ekzematiků. Atopie je dána vrozeným, geneticky naprogramovaným sklonem k alergii. Díky prevenci a včasné léčbě potřeba hospitalizace klesá. Užívají-li pacienti k prevenci nebo k léčbě inhalátor, pak je do jejich plic uloženo jen 10–20 % vdechovaného substrátu, jeho zbytek je spolýkán. Velký význam v léčbě astmatiků má edukace pacientů ošetřujícím lékařem, zlepšuje jim život.

-mh-

Město hradů z hedvábí v Muzeu umění

Pod záštitou Italského velvyslanectví v Praze a Italského kulturního institutu nastudovalo deset posluchačů prvního ročníku oboru italská filologie Italské sekce Katedry romanistiky FF UP divadelní hru nazvanou *Città dei castelli di seta* (Město hradů z hedvábí), jejíž premiéra proběhla v pátek 31. 3. vpodvečer v olomouckém Muzeu umění. Reprízu této hry měli diváci možnost shlédnout tamtéž v sobotu 1. 4. od 11 hodin.

Představení, inspirované třemi romány Alessandra Baricca *Castelli di rabbia* (Hrady z hněvu), *Seta* (Hedvábí) a *City*, vznikalo od listopadu loňského roku pod režijním vedením Gianfranca Evangelisty. Je to jakýsi souhrn různých příběhů, postav a situací, jež se protínají a navzájem prolínají, aby jako odrazový můstek umožnily autorovi ukládat úvahy o našem životě, o plynoucím čase, o lásce, jež je naší družkou stejně jako smrt...



Tímto divadelním představením se naše vysoká škola zapojila již podruhé do projektu *Divadlo – univerzita* podporovaného Ministerstvem zahraničních věcí Italské republiky, jenž vznikl před několika lety v Paříži a jehož se letos pod vedením stejného režiséra zúčastnili také studenti italského z dalších tří evropských univerzit – ve Vratislavi, Krakově a Záhřebu. Kostýmy pro olomoucké představení zapůjčilo Moravské divadlo Olomouc.

-raf-
Foto -tj-

O polském filmu a divadle

Dokončení ze str. 1

s polskými kolegy. Jejich země přitom prodělává obdobnou transformaci jako my...

Na společném zasedání členů Katedry teorie a dějin dramatických umění FF UP a polské delegace se pak hovořilo o možnostech další spolupráce. Přednášky z obou setkání v Katovicích a v Olomouci budou vydány ve sborníku *Punkty widzenia – Konfrontace*, který zrediguje (v polštině a češtině) olomoucká katedra a vytyiskne Vydavatelství UP. Nejblíží akcí v Olomouci, které se opět zúčastní polští kolegové, bude mezinárodní konference o divadle ve filmu a televizi, jež se uskuteční jako doprovodná akce AFO 5. 5. 2000 (pořádá Katedra teorie a dějin dramatických umění FF). Hovořilo se i o výměnách pedagogů a doktorandů a o společném zájmu konat každoročně (střídavě v Olomouci a Katovicích) mezinárodní fórum mladých filmologů do 30 let k otázkám současného filmu a filmové vědy.

Poslední den tří denního pobytu v Olomouci (29. – 31. 3.) věnovali polští kolegové prohlídce Informačního centra UP, které hodnotili s velkým respektem, a seznámili se s projektem připravovaného uměleckého a uměnovědného pracoviště UP v bývalém jezuitském konviktu. Součástí byla i projekce dokumentárního filmu o konviktu *Horká kaše*, která se uskutečnila v AVC.

Doc. J. Štefanides, CSc.,
vedoucí Katedry teorie a dějin
dramatických umění FF UP

Události**Jeden svět v Olomouci**

Součástí akce *Praha – evropské město kultury roku 2000* je i mezinárodní filmový festival dokumentárních a hraných filmů věnovaných problematice lidských práv *Jeden svět*, jehož nábidka je v průběhu dubna směřována do tří českých měst. Vedle Prahy a Brna se festival, který vznikl z iniciativy Společnosti při České televizi *Člověk v tísni*, se v těchto dnech představuje také v olomouckém Divadle hudby. V rámci festivalu, který má za cíl umožnit širší veřejnosti hlubší porozumění problematice lidských práv, krizových oblastí a globálních problémů, o nichž se téměř každodenně dovídáme ze zpravodajství, bude promítáno celkem šedesát filmů; v porotě zasednou např. S. Gedeon, B. Rychlík, M. Žantovský aj.

Slavnostního zahájení v olomouckém Divadle hudby se v neděli 2. 4. zúčastnila také rektorka UP prof. J. Mačáková, CSc.

-mav-



Katedra politologie a evropských studií FF UP uspořádala další setkání v rámci volného cyklu *Problémy české transformace*, tentokrát s bývalým poradcem prezidenta ČR J. Pehem. Beseda proběhla 27. 3. na FF UP.

-red-, foto -tj-

Jak dál s dělením dotace na UP

Dokončení ze str. 1

opustit původní návrh modelu dělení dotace, který respektuje metodiku MŠMT, vychází z dlouhodobých diskusí o průhlednosti dělení finančních prostředků a je výsledkem více než půlroční práce různých grémií. Návrh čtyř děkanů považuje za podklad pro diskusi o modifikaci původně navrženého principu.

Děkani se nakonec shodli na následujícím postupu:

Kvestor UP požádá tajemníky fakult, aby podle osnovy, kterou jim dodá, zpracovali jako podkladový materiál pro další jednání rozbor minimálních potřeb fakulty. Rozbor bude obsahovat i předpokládané výnosy. Následně se kvestor UP s tajemníky sejde k projednání souhrnu těchto materiálů a k přípravě návrhu dělení dotace MŠMT. Návrh dělení dotace na UP přitom bude vycházet z metodiky neschválené Akademickým senátem UP a bude srovnáván s rozbozem minimálních potřeb jednotek UP. Na základě zjištěných výkyvů vzhledem k vyčísleným potřebám jednotek UP a vzhledem k poměrnému rozdělení prostředků v minulém kalendářním roce bude návrh dělení dotace připraven v různých variantách omezení blokadami a výši rezervy. Prostředky na tvůrčí výkon budou děleny podle dříve dohodnutých principů. Následně se sejdou rektorka UP, prorektor Horák a kvestor UP s děkany a tajemníky, aby se shodli na všeobecně přijatelném návrhu dělení dotace, který rektorka UP předloží Akademickému senátu UP.

-th-

Z vědeckých pracovišť UP**Deset let Ústavu imunologie Lékařské fakulty UP (III)**

Dnes přinášíme závěrečnou část textu doc. E. Weigla, CSc., přednosty Ústavu imunologie LF UP a FNO, který přibližuje toto pracoviště v roce desetiletého výročí jeho existence:

Studium imunopatogeneze

V těsné vazbě na provozní aktivity imunogenetických laboratoří se od roku 1993 rozvíjí projekt studia *imunopatogeneze zánětlivých onemocnění plicního intersticia* (M. Petřek, F. Mrázek). Důvody jsou dva. Za prvé, onemocnění plicního intersticia, jmenovitě sarkoidóza a také fibrotizující alveolitida (FA), představují klinický model ke studiu úvodní fáze zánětlivé imunitní reakce a také dějů směřujících vývoj onemocnění k rezoluci nebo k progresi ve fibrózu. Za druhé, aplikace nových experimentálních poznatků vede k novým diagnostickým možnostem a může perspektivně přinést alternativní terapeutické postupy. Konkrétně je tato vědecká práce zaměřena na studium exprese chemotaktických cytokinů v plicních buňkách pacientů s intersticiálním plicním zánětem. Některé výsledky již byly zhodnoceny jako nové poznatky v imunopatogenezi sarkoidózy (např. Keane et al., Eur. Respir. J. 10, 1199, 1997). Současně se staly impulzem pro studium regulace exprese chemokinných receptorů a studium chemokinných proteinů ve výplachu plic a bronchií. Spolupráce s imunogenetickou laboratoří spočívá především ve studiu asociací MHC a non MHC polymorfismů se sarkoidózou resp. FA (MHC – Major Histocompatibility Complex, hlavní imunogenetický komplex genů). Tyto studie představují východisko pro podrobnou analýzu polymorfismů MHC a cytokinných genů nejen v závislosti na etnickém faktoru, ale také na klinickém obrazu onemocnění. Studium imunopatogeneze zánětlivých onemocnění plicního intersticia je pro ústav přínosem i v mezinárodní spolupráci (Imperial College, Londýn, V. Británie, Výzkumný ústav reumatických chorob, Piešťany, Slovensko).

Dlouhodobý pracovní kontakt s Oddělením alergie a klinické imunologie FNO (přednostka MUDr. S. Boháč) vyústil ve dva další významné projekty: (1) program speleoterapie, (2) výzkum a vývoj bakteriálních imunomodulátorů.

Speleoterapie

Program speleoterapie je ekoimunologický projekt zaměřený na alternativní terapii alergických pacientů (zejména dětských) s diagnózou asthma bronchiale, rhinitis alergica a bronchitis chronica (S. Boháč, E. Weigl, Z. Jirka, Z. Heřmanová, J. Sztokowska). Terapie pomocí mikroklimatu jekynního prostředí je vedena jako doplňková ke klasické terapii a rehabilitační léčbě. Dosavadní výsledky naznačují, že u více než 60 % nemocných klesá po speleoterapii na dobu jednoho a více let spotřeba antibiotik i kortikoidů a téměř desetinásobně se snižuje pracovní neschopnost (školní docházka). Objektivním laboratorním vyšetřením byly zjištěny změny některých imunologických parametrů. Kromě zmíněných dvou pracovišť se na medicínské části jeho řešení podílí Dětská léčebna respiračních chorob „Edel“ ve Zlatých Horách. Výzkum byl zhodnocen na mezinárodní úrovni a získal nemalou podporu programu PHARE. Ústav imunologie byl pověřen jeho řízením.

V dosavadním průběhu šesti let byl srovnáván vliv mikroklimatu jekynního prostředí (jeskyně Javoříčko) a mikroklimatu důlního prostředí (speciálně upravená šachta dolů ve Zlatých Horách). Výzkum je multidisciplinární a zahrnuje výzkum radiochemický, geologický, geografický, meteorologický a medicínský. Z toho je zřejmé, že se na jeho komplexním řešení podílí řada institucí. K vytyčeným cílům patří najít objektivní korelace mezi klinickými a laboratorními nálezy na straně jedné a spe-

cifickými faktory mikroklimatu na straně druhé. Dosavadní výsledky představují dosud největší soubor údajů a přináší některé priority. Vyzvaly proto mimořádný zájem v řadě zemí. Z tohoto důvodu byl v září 1999 ve Zlatých Horách zorganizován mezinárodní kongres, kterého se zúčastnili pracovníci řady výzkumných institucí z deseti států. V současné době je spolu s německými a rakouskými kolegy připravován projekt pro V. rámcový program EU. Dílčí spolupráce se rozvinuly také se Slovenskem, Slovinskem, Polskem, Řeckem, Ruskem a Ukrajinou.

Imunomodulátory

Snaha o ovlivnění imunitního systému ve smyslu preventivní nebo terapeutické intervence je předmětem intenzivního výzkumu mnoha laboratoří (u nás skupina E. Weigl, M. Petřek, S. Boháč, Š. Hradilová). Používané látky jsou obecně označovány jako imunomodulátory. Podle konsenzu z roku 1996 patří do této skupiny vakcíny, alergeny, fyziologické mediátory, některé chemické látky a bakteriální imunomodulátory. Podle prognostických údajů z konce 80. let budou imunomodulátory na počátku nového milénia představovat až 25 % ekonomických efektů farmaceutického průmyslu, zatímco např. význam antibiotik klesne na 10 %. Je tedy zcela logické, že vývoj imunomodulačních látek patří mezi strategické cíle mnoha světových koncernů. K velmi zajímavým, ale také kontroverzním imunomodulátorům patří mikrobiální lyzáty označované také jako bakteriální imunomodulátory. V ČR je jejich používání značně rozšířeno a představuje roční finanční objem několika desítek milionů Kč. Bakteriální imunomodulátory jsou zajímavé nejen z hlediska klinických efektů. Z teoretického pohledu představují jeden z možných přístupů k řešení základních otázek imunologie, např. jak organismus rozlišuje vlastní a cizí, případně které struktury signalizují pro kompetentní buňky nebezpečí a aktivují obranné mechanismy. Ústav imunologie patentoval vlastního bakteriálního imunomodulátor (patent č. 275210, 1992) a pokračuje ve studiu teoretických otázek.

Imunologie je obor, který svou problematikou prolíná prakticky všemi klinickými obory. Důsledkem je nezbytnost spolupráce Ústavu imunologie s mnoha klinickými pracovišti nejen při péči o pacienty, ale i ve výzkumu. Z tohoto hlediska je nutno zmínit pracovní skupiny MUDr. Z. Heřmanové (problematika autoimunitních onemocnění) a RNDr. M. Ordeltové (mnohočetný myelom). O jejich výsledcích přineseme zprávu v některém z příštích čísel Žurnálu UP.

Granty a publikace

V průběhu posledních pěti let participovali členové ústavu na devíti grantových projektech státních nebo rezortních agentur. Postgraduální studenti získali 11 vnitřních grantů univerzity nebo Lékařské fakulty. Významným přínosem bylo úspěšné řešení již zmíněného projektu PHARE EC/HEA/10. Např. pouze objem tohoto projektu překročil částku 20 mil. Kč. Mimořádným přínosem je také podíl ústavu na řešení výzkumného záměru Lékařské fakulty UP „Studium alergií a imunopatologických stavů“ CEZ: J14/98:155100002. V roce 1999 bylo v rámci tohoto záměru odesláno k publikaci v domácích nebo zahraničních časopisech 38 odborných sdělení. Kromě českých odborných časopisů byly práce ústavu publikovány v některých mezinárodních periodikách, např. Eur. J. Immunogenet., 25 (S1) 1998, American Journal of Medical Genetics 70, 118–120, 1997, Eur. Respir. J. 10, 371, 1997, Immunology 95 (S40), 1998.

Doc. E. Weigl, CSc.,
LF UP

Recenze

Perspektivy češtiny ve vědeckých textech

S koncem tisíciletí odchází do minulosti představa, že být vědcem znamená *vědět*, a nastupuje požadavek o vědění umět přesvědčivě, srozumitelně a poutavě *komunikovat* s odborníky i s laiky. Pro postup v kariéře je nutno vykázat počet a kvalitu publikovaných prací, a samozřejmě i odkazů na ně v pracích jiných autorů. Slogan *publish or perish* – publikuj, nebo zemři platí dnes pro vědce stejně jako pro žurnalisty a spisovatele.

O tom, jak vyhovět nárokům vědecké komunikace v češtině a jak české vědecké texty přiblížit textům publikovaným v angličtině (tzn. především v zahraničí) a přijatelným pro mezikulturní podmínky, kvalifikovaně pojednává publikace *Jak napsat odborný text* S. Čmejrkové, F. Daneše a J. Světlé z Ústavu pro jazyk český AV ČR (vydavatelství LEDA 1999, 255 stran). Má 12 kapitol a je opatřena předmluvou a obsáhlým seznamem literatury. (Škoda, že chybí autorský a jmenný rejstřík.)

Tematicky můžeme knihu členit na filozofické aspekty vědecké komunikace, dále na teoretické i velmi praktické jazykovědné informace o lineárním (horizontálním) a vertikálním (hloubkovém) členění a za třetí na grafickou úpravu doporučenou závažnými normami.

Vydavatelství UP informuje

Březnová produkce

Filozofická fakulta

Štěpanová, L. – Vychodilová, Z. *Zeměpisné a politické realie současného Ruska*. 1. vyd., 64 s.

Sobotková, M. a kol. *Adam Mickiewicz. Texty a kontexty*. 1. vyd., 188 s.

Fakulta tělesné kultury

Vašendová, J. *Diplotomová práce*. 1. vyd., 124 s.

Lékařská fakulta

Pešák, J. *Psychotrofon 1 – I. Soubor přednášek*. 1. vyd., 120 s.

Myslivoček, M. *Nukleární medicína*. 1. vyd., 124 s.

Pedagogická fakulta

Emanovský, P. *Algebraické struktury ve vysokoškolské přípravě učitelů matematiky*. 1. vyd., 100 s.

Nelešovská, A. *Didaktika II*. 2. vyd., 44 s.

Kolařík, J. *AUPO, Philologica XIX, Studia Philologica* 9. 1. vyd., 127 s.

Spurný, L. *Heinrich Schenker – dávný neznámý*. 1. vyd., 187 s.

Přírodovědecká fakulta

Opatrný, E. *Slovníček odborných termínů z vertebratologie*. 1. vyd., 68 s.

Právnická fakulta

Zbořil, F. – David, D. *Základy mezinárodního práva veřejného*. 1. vyd., 85 s.

Vydavatelství UP

Michalík, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělání*. 1. vyd., 168 s.

Michalík, J. *Školská integrace dětí s postižením*. 2. vyd., 136 s.

Bezrouková, Z. *Propedeutika endodoncie*. Dotisk 1. vyd., 35 s.

Bezrouková, Z. *Základní pracovní postupy v konzervační stomatologii*. Dotisk 1. vyd., 28 s.

Pazdera, J. a kol. *Repetitorium stomatologické chirurgie I*. Dotisk 1. vyd., 52 s.

Pazdera, J. a kol. *Repetitorium stomatologické chirurgie II*. Dotisk 1. vyd., 56 s.

Pazdera, J. a kol. *Repetitorium stomatologické chirurgie III*. Dotisk 1. vyd., 59 s.

Šimek, D. *Sociologie práce*. Dotisk 1. vyd., 33 s.

-haupt-

Na pozadí světového, zejména amerického pojetí tvorby i vnímání vědeckých textů (*writing, reading*) se běžný český čtenář doví mnoho nového. Naše (i německá) tradice totiž dosud vyzvedávaly pojem *věda* nad pojem *vědecké vyjadřování*. V anglosaském pojetí je vědecké vyjadřování subjektivnější než české, neusiluje o jediné, definitivní až dogmatické řešení a užívá i adekvátní jazykové prostředky. Americký autor může dát v textu najevo svůj zájem o obor či projevit uspokojení z práce; je tolerantnější k alternativám, k opozitním poznatkům a názorům, více se vyjadřuje v autorském singuláru (*já, nikoliv my*) a neváhá užít i rétorických figur a trópů, zejména obrazného typu.

Zatímco čeští vědci se více orientují na obsah (kognitivní aspekt) svých sdělení a odpovědnost za pochopení textu ponechávají na čtenářích, jejich američtí kolegové dbají více na interakční zřetel, jsou odpovědnější vůči čtenářům. Doveden do důsledku tento rozdíl znamená, že „... v některých případech může být důležité rozlišit kategorii vědce a kategorii pisatele vědeckého textu. Hlas vědce se nemusí krýt s hlasem pisatele omezeného třeba pěti stranami textu“ (cit. dílo, s. 45).

Anglosaské strategie zdvořilosti ve vědeckém diskursu berou v úvahu např. zachování nebo ohrožení „tváře“ konkrétního adresáta, celé vědecké obce nebo samotného autora. Strategie rozdílných soudů o jiných autorech v recenzích, kritikách a polemikách je zpracována od opatrného vyslovení vlastního mínění až po ironii vůči předmětu nesouhlasu. Rétorické prostředky programově uvolňují hutnost a náročnost vlastního výkladu a poskytlují možnost k vyjádření solidární zdvořilosti.

Poučné jsou také informace obsažené v druhé části recenzované publikace. Upozornují na zpracovaný úzus v kompozici odborných textů, navíc v angličtině konsenzuálně uplatňovaný, což nelze často soudit o tradičních kompozičních rysech českých textů. „Český text se anglosaskému oku může jevit tak, že nemá žádnou strukturu, vypadá jako chaos.“ Někdy se v něm nedá oddělit úvod od

jádra výkladu a závěr často nesumariuje vyslovené argumenty. „Někdy se nedá nicého v textu chytit a editor cítí, že text může začínat a končit kdekoliv.“ (Pohled amerického odborníka citovaný na s. 14.) Kategorie *úvod, stať, závěr* má česká teorie odborného vyjadřování zpracovány nedostatečně. Příručka je podrobně metodicky popisuje a dokládá četnými přesvědčivými příklady, téměř ve stylu *kuchařky* v tom nejlepší smyslu.

Poučení z anglosaské metodiky kompozice odborných textů aplikované na češtinu se může výborně uplatnit nejen v člancích, ale i v diplomových pracích, v grantových přihláškách a v obsáhlejších monografiích. Potěšitelné je, že řadu složek, které zvyšují soudržnost a přehlednost odborných textů, probádali a popsali sami autoři, a to dříve (v důkazech i zahraničních publikacích) i pro předkládanou monografii. Zájemce tak v souhrnu najde cenné poznatky o titulcích, typech úvodů, tzv. hlavních částí i závěrů, o abstraktech a odstavcích, o mluvnických a tematických posloupnostech textu. Mnohé vznikly u nás, ale o někdy o nich málo víme.

Závěrečné kapitoly knihy obsahují normy požadované pro psaní citátů, poznámek, odkazů a rejstříků. Informují také o způsobech označování odstavců, oddílů a kapitol. Jejich kvalita v odborném vyjadřování svědčí o tom, jak jasně či nejasně píše autor textu, a vypovídá o úrovni publikace z editorského hlediska. Spolu se sazbou a dalšími typografickými prostředky jsou tedy součástí autorovy kompetence i odpovědnosti vůči čtenáři. Pro české badatele jsou normativní i doporučené způsoby grafického zpracování odborných textů důležité i proto, že většina z nás odezdává své texty upravené i zkorigované na úrovni *camera ready*, tzn. připravené k tisku.

Knihu *Jak napsat odborný text* nelze neznat; skoro bych ji doporučil jako povinnou literaturu pro všeobecnou osnovu vědecké (doktorandské) přípravy. Je to velmi srozumitelná učebnice srozumitelného odborného výkladového stylu.

Doc. J. Bartošek, CSc.,
Katedra žurnalistiky FF UP

Poznámka

Nadání a vědění

Postupy, v nichž se rozhoduje o přijetí, či nepřijetí uchazečů do škol, do vyšších stupňů vzdělání nebo získání místa či postavení, bývají často kritizovány za to, že kladou přílišný důraz na znalosti a jen málo berou ohled na schopnosti, talent a nadání.

Kritika má pravdu v tom, že jsou opravdu téměř všeobecně (třebaže ne výhradně) zkoušeny znalosti; už proto, že zkoušet to, co člověk zná, je mnohem snazší než zjišťovat, co umí, tj. měřit schopnosti a dovednosti.

Kritika však nemá pravdu v něčem jiném. Snad žádnou dovednost či schopnost nelze měřit v její čisté podobě, jako takovou, an si. Schopnost bývá totiž měřitelná jen nepřímou, jako její projev při řešení určité úlohy, problému. Podobně jako věříme, že existuje inteligence, protože jsou měřitelné její projevy v inteligenčních testech, má smysl měřit nadání, talent a schopnosti v jejich projevech, kdy předpokládáme účast těchto kvalit i jejich kvantit v kvalitě a kvantitě řešení daného problému. Složitost nepřímého měření je dána tím, že nemusí panovat souhlas o standardech v oblasti těchto problémů. Říká se tomu validita – totiž měření opravdu toho, co má být měřeno. V řešení problému se obvykle vedle schopnosti, kterou by-

chom rádi změřili, angažují také jiné schopnosti, o jejichž měření neuvažujeme. A navíc se v řešení angažují také znalosti fakt, vědomosti a zkušenosti, které mohou kvalitu řešení problému podporovat.

Aniž bych hodlal tvrdit, že znalost fakt, tj. vědění, dokáže přímočaře vypovídat o nadání, o talentu, musím říci, že si neumím představit lidskou bytost, která svůj případný talent nevyužívá také ke shromažďování znalostí. Je to přece docela přirozené. Je-li tento úsudek oprávněný, je pak ovšem správná také úvaha, že ten, kdo hodně ví, není zřejmě bez talentu. Není to úvaha logicky perfektní, ale takhle to funguje v životě, kde bývají informačně vyžitelné také úsudky založené na logice induktivní, pravděpodobnostní.

A tak si myslím, že pokoušet se nahrazovat naše jednoduchá zkoušení vědomostí zkouškou čistého talentu je tak trochu sisyfovský koncept. Rozumné a k cíli vedoucí měření talentů by mělo vést přes pečlivě promyšlené úlohy, které nebudou zoládnutelné pouhou znalostí faktů, ale jen aplikací důvtipných řešení, v nichž je talent účasten a na kterých se podílí. To je totiž jedna ze situací, kdy extrém bývá sterilní a naopak kompromis plodný.

Prof. S. Komenda

Univerzitní pracoviště informují**Zajímavý projekt z Právnické fakulty UP**

Navrhovaný projekt v rámci programu „Výzkumná centra“ nazvaný **Výzkumné centrum opory investorů ve stavebnictví** formuluje myšlenky, které byly a jsou na pracovištích nositele i spolunositele rozvíjeny již řadu let.

Základní idea vychází jednak ze současného stavu investičního procesu v České republice, jednak – v souvislosti s očekávaným vstupem ČR do Evropské unie – z potřeby posílit roli investorů, tj. těch subjektů, které financují stavební zakázky. Rada právních, ekonomických a technických problémů v současné době (nejen dosud nevyřešených, ale ani neřešených) si vynucuje zřízení metodického výzkumného centra a poradenského střediska v oblasti investování do stavebních projektů.

Cílem projektu je pomoci zejména investorům, kteří rozhodují o financování projektů z veřejných zdrojů. Využívání prostředků státního rozpočtu, rozpočtů obcí či prostředků národních či nadnárodních fondů je velmi citlivá, všude ve světě pečlivě kontrolovaná a sledovaná záležitost. (Dnes již i příslušnými orgány Evropské unie.) Bez odborně zdatných, vzdělaných a respektovaných investorů

nemůže vzniknout transparentní, dobře fungující stavební trh s rovnocennými smluvními partnery.

Čtenář univerzitního Žurnálu si může v této chvíli položit otázku, jak do tohoto (na první pohled technicky se jevícího projektu) může vstoupit humanitně orientovaná univerzita.

Zde je nutno zdůraznit, že projekt neřeší technickou stránku realizace investic, ale rozhodovací stránku investičního procesu. V této souvislosti připomínám, že na území veřejné správy každodenně dochází k rozhodnutím řádově v desítkách milionů korun, často bez hlubší znalosti souvislosti a důsledků takových rozhodnutí. Jde tedy o společenskovevčetně stránku tohoto procesu. V tomto smyslu se jasně profiluje potřeba analýzy právních, ekonomických, řídicích a jiných souvislostí. Tento výzkum by měl dále vyústit v konkrétní komplexní právní i stavební ekonomickou metodickou podporu investorům, ve zvyšování jejich kvalifikace. Případné dosažení certifikátu na základě vzdělání by mohlo a mělo být předpokladem pro působení v útvech veřejné správy.

Celková koncepce centra je zaměřena na tři projekty:

Projekt M: Analýza investičního procesu a metodické podklady pro veřejné investování v ČR (např. analýza stávající právní úpravy, ekonomických nástrojů apod.) Analýza by měla vyústit do návrhu opatření směřujících k vytvoření mechanismů (právních a jiných) pro kontrolu řízení financování veřejných investic ČR.

Projekt V: Vzdělávání pracovníků veřejné správy v oblasti veřejného investování v ČR (např. formou distančního bakalářského studia).

Projekt C: Certifikace pro veřejné investování (vytvoření systému certifikací pracovníků a pracovišť veřejné správy pro oblast investic).

Jedná se o projekt, kde by měla Právnická fakulta UP sehrát důležitou integrující roli. Vzhledem k interdisciplinární povaze problému by dalšími řešiteli byli odborníci Ústavu stavební ekonomiky VUT v Brně a ÚRS Praha. Garanty projektu za jednotlivá pracoviště jsou doc. J. Blažek, děkan PF UP, doc. B. Puchýř, vedoucí Ústavu stavební ekonomiky VUT Brno, a ing. F. Glazar, generální ředitel ÚRS Praha.

Skutečnost, že projekt zahrnuje i jiná pracoviště, není jeho nedostatkem, ale naopak předností. Výsledkem by měl být komplexní výstup, tj. nejen teoreticky formulované závěry, ale do praxe směřující řada konkrétních doporučení a opatření s cílem změnit dosavadní nežádoucí stav v oblasti veřejného investování. Domnívám se, že právě pro tyto pozitivní efekty má projekt podporu Ministerstva vnitra ČR (úsek reformy veřejné správy odboru přípravy pracovníků ve veřejné správě), Ministerstva průmyslu a obchodu ČR (sekce stavebnictví). Kladně se vyjádřili i zástupci Ministerstva financí ČR a Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

Závěrem si lze jen přát, aby tyto slibné znějící myšlenky autorů projektu se beze zbytku naplnily a realizovaly.

Doc. J. Blažek,
děkan PF UP

Alogenní transplantace – nová naděje pro nemocné (II)

Jak jsme informovali, v lednu tohoto roku byla na Hemato-onkologické klinice LF a FNO úspěšně realizována první příbuzenská transplantace krevetvorných buněk. Informace o charakteristice, principu a průběhu tohoto typu transplantací, které Žurnálu UP sdělil přednostka kliniky **prof. K. Indrák, DrSc.**, jsme přinesli v minulém čísle. Dnes přinášíme dokončení:

Jakou má při použití této léčebné metody pacient naději?

V současné době se dá říci, že při příbuzenských alogenních transplantacích se peritransplantační mortalita do dne +100 pohybuje v nejlepších světových centrech kolem 20 %; u minitransplantací kolem 7 %. Riziko nepřibuzenských transplantací je větší. Samozřejmě, že vše závisí na HLA shodě mezi dárce a příjemcem, věku nemocného, včasnosti zahájení transplantace a fázi choroby. Na druhé straně je to pro tyto pacienty často jediná šance na vyléčení. Pacient musí být o rizicích, která jsou s transplantací spojena, informován. Stejně musí být informován i o svém onemocnění a prognóze. Rozhodnutí o volbě léčebného postupu je pak výsledkem rozhodnutí nemocného. Všichni si jistě vzpomenou na J. Luxe. Tomu dávali američtí odborníci šanci na přežití a úspěch transplantace 50 % (1:1). Bez transplantace mohl žít pravděpodobně několik let bez výraznějších potíží, ale bez naděje na vyléčení. Pan Lux se rozhodl pro transplantaci a výsledek známe. Jiným příkladem je M. Holáň, který je u nás sledován a který po transplantaci dokonce opět hrál profesionálně hokej. Také nad ním se sklánelo určité riziko neúspěchu, průběh transplantace byl prováděn řadou závažných komplikací, ale M. Holáň nakonec nad chorobou zvítězil.

Jaké jsou výsledky minitransplantací a na která onemocnění tato léčba účinkuje?

Minitransplantace se používají zejména při léčbě akutních a chronických leukemií a nonhodgkinových lymfomů. Dlouhodobé výsledky ještě nejsou známy, protože je to metoda poměrně nová. Prakticky ještě v loňském roce se o ní na světových fórech mluvílo jako o něčem víceméně experimentálním; letos poprvé se o tomto způsobu začíná mluvit jako o standardním léčebném přístupu (není jistě bez zajímavosti, že prof. Slavin z Jerusalema, který je uznáván jako zakladatel koncepce minitransplantací, přislíbil svou přednášku na XIV. olomouckých hematologických dnech 8. – 10. 6. 2000). Mini-

transplantace úplně mění přístup k některým indikacím transplantací a otevírají novou kapitolu léčby některých onemocnění. Na posledním mítinku Evropské organizace pro transplantaci kostní dřeně (EBMT) v Innsbrucku v březnu t. r. se ukázalo, že by to mohla být cesta i k léčení nádorů ledvin, tlustého střeva, melanomu a glioblastomů. Jedná se o nádory, které jsou citlivé na imunoterapii např. Interferonem. K ověření léčebné účinnosti minitransplantací na zmíněné nádory jsou nyní organizovány mezinárodní léčebné studie. Experimentální studie zkoušejí tyto režimy i u autoimunitních chorob, např. revmatoidní artritidy, roztroušené sklerózy, ulcerózní kolitidy, lupus erythematoses. Několik set pacientů s autoimunitními chorobami už bylo podrobeno autologním transplantacím a výsledky jsou naděje. Zatím ale dokážeme zastavit jen progresi choroby.

Jaký konkrétní přínos má zavedení alogenních transplantací v Olomouci?

Vedle zvýšení dostupnosti transplantací pro pacienty z celé severní a střední Moravy a možnosti naplánovat nejvhodnější termín transplantace je to i význam psychosociální. Pacient, který je několik měsíců léčen a připravován na transplantaci v Olomouci a zvykl si na zdejší kolektiv, ke kterému získal důvěru, se nemusí na transplantaci stěhovat do „cizího“ prostředí. V Olomouci má navíc i geograficky blízko rodině, jejíž přítomnost a podpora jsou pro psychiku nemocného, a tím i celý průběh transplantace velmi důležité. Cestování za pacientem do Prahy či dokonce Plzně není jen časově, ale v současnosti i finančně velmi náročné a pro některé rodiny obtížně realizovatelné.

Navíc centrum, které transplantaci provedlo, chce pacienta ještě nejméně rok a v případě komplikací i dále sledovat, takže dosud musel oslabený nemocný jezdit do Prahy či Plzně na kontroly...

Jak z uvedeného vyplývá, je zavedení alogenních transplantací krevetvorných buněk v Olomouci dalším výrazným příspěvkem olomoucké FN pro zlepšení zdravotní péče v regionu. Transplantologie krevetvorných buněk asi bude v budoucnu použitelná pro daleko širší okruh nemocí, než jsou jen choroby krve, a olomoucká FN již patří k těm několika málo nemocnicím v ČR, které mohou tuto metodu našim nemocným nabídnout.

Za rozhovor poděkovala.

V. Mazochová

Úspěšní emigranti

Prof. P. Hamet, DrSc., a prof. E. Skamene, DrSc., jsou čeští emigranti, kteří zastávají v Kanadě vysokou pozici ve vědeckém výzkumu. Údajně řídí 80 % kanadského lékařského výzkumu. Pracují na dvou různých montrealských univerzitách, kde šéfuji dvěma velkým výzkumným ústavům a řeší společné projekty. Projekty pokrývají problematiku biomedicíny od úrovně molekul, genů a buněk k úrovni klinického pacienta a lidské populace. „Chtěl jsem dělat vědu, a tak jsem odešel čtyři týdny po studiích. Výzkum mne baví, je to zláštní uspokojující pocit, když vím, že jsem našel třeba jen malý kousek nového poznání jako první na světě a samozřejmě pospíchám to rychle publikovat.“

Jednou týdně se scházejí ke společné snídani v restauraci na půl cesty do ústavů. Spojuje je přátelství a zájem získat nové poznatky na poli biomedicíny. Mají t. č. rozestavěné oddělení pro genovou léčbu. Připravovaná vědecká konference vyúští ve výzvu proti hroící diskriminaci lidí na základě znalosti jejich individuální genetické informace – genotypu. (Pramen: ČT 2 12. 3. 2000.)

Prof. E. Skamene byl přednědávnm hostem Ústavu imunologie LF UP. Také někteří pracovníci tohoto ústavu již měli příležitost pobýt na montrealském pracovišti. Pro zajímavost: chovají tam 6 500 myši a některé myši linie jsou dokonalým modelem lidských nemocí, neboť nesou jejich geny.

-mh-

Představujeme: externí členové nové Vědecké rady UP

Prof. PhDr. Milan Myška, DrSc. (nar. 1933)

Vystudoval historii na FF UK v Praze, v roce 1964 se habilitoval na UP pro obor novější české a československé dějiny, v roce 1990 byl jmenován profesorem, v následujícím roce získal titul DrSc. (ČSAV Praha a UK Praha). Po studiích působil jako odborný asistent, později docent na Pedagogické fakultě v Ostravě, v letech 1972–82 byl z politických důvodů nezaměstnaný. Poté byl zaměstnán jako samostatný vědecký pracovník ve Slezském zemském muzeu v Opavě. Od roku 1990 je profesorem českých a československých dějin na Katedře historie FF Ostravské univerzity, jejímž vedoucím byl do roku 1998. Je členem Vědecké rady FF OU a Vědecké rady OU.

Ve své vědecké práci se prof. Myška zaměřuje na hospodářské a sociální dějiny 18. a 19. století se zvláštním zřetelem na protoindustria-



lizaci a rané formy industrializace a jejich populační a sociálně-strukturní důsledky; na dějiny podnikání a podnikatelství a na novověké regionální dějiny Moravy a Slezska. Je členem redakčních rad odborných periodik, např. *Českeho časopisu historického*, *Časopisu Matice moravské*, *Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte* (Berlín), členem oborové rady pro historické vědy Akreditační komise vlády ČR aj.

Podílel se na řadě mezinárodních projektů a jejich publikačních výstupech, např. *European proto-industrialization* (Cambridge 1996), *Le vie dell'industrializzazione europea – sistemi a confronto* (Bologna 1997), *Business History* (Wien 1999). Je autorem, resp. spoluautorem 15 monografií a 250 studií a článků v domácích a zahraničních časopisech a sbornících. Věnuje se rovněž popularizaci svého oboru.

Mezi zájmy prof. M. Myšky se řadí chalupaření, práce se dřevem a klasická hudba.

Foto - tj-

Prof. Ing. Karel Štulík, DrSc. (nar. 1941)



V roce 1963 absolvoval Fakultu technické a jaderné fyziky ČVUT v Praze, roku 1990 získal titul DrSc. v oboru analytická chemie, o rok později byl jmenován profesorem. Od roku 1967 pracuje na Katedře analytické chemie PřF UK v Praze (s výjimkou stáže ve Velké Británii v letech 1968–69). Je děkanem PřF UK, členem Vědecké rady Univerzity Karlovy a předsedou Grantové agentury ČR.

Vědeckou specializací prof. K. Štulíka jsou elektroanalytické metody, elektroforéza, průtoková analýza, aplikace na složky životního prostředí, klinickou a farmaceutickou analýzu, zemědělství. Je členem redakčních či poradních rad řady mezinárodních odborných časopisů, např. *Elektroanalysis*, *Analyst*, *Analysis Europa* aj. Působí také v pracovní skupině chemie Akreditační komise vlády ČR, jako předseda pracovní skupiny pro analytickou chemii České společnosti chemické, je členem Nizozemské královské chemické společnosti, vedoucím společné UNESCO Laboratoře pro elektrochemii PřF UK a ÚFCH AV ČR aj.

Prof. K. Štulík je autorem, respektive spoluautorem cca 250 publikací, většinou v mezinárodních časopisech, a 5 monografií v češtině, angličtině, ruštině a čínštině. Napsal řadu skript a učebnice pro průmyslové školy a gymnázia. Na mezinárodních konferencích pronesl více než 30 přednášek. Prof. K. Štulík je držitelem šesti autorských osvědčení a nositelem řady ocenění, např. *Louis Gordon Memorial Award* (Talanta 1972), *Ceny rektora UK za nejlepší učebnici* (1990), *Hanušovy medaile Čes. společnosti chemické* (1998) aj.

Prof. K. Štulík se zajímá o výtvarné umění a hudbu, rád cestuje.

-red-

Studentská rubrika

Lyžák FTK „TOUR“

Akademik centrum FTK UP uspořádalo v první polovině března dva týdenní kurzy pro studenty a zaměstnance univerzity. Zúčastnil jsem se pobytu na chatě Barborka ve dnech 11. – 18. 3.

Obavy, zda-li tam bude dost sněhu, vzaly brzo za své. Okno našeho útulného trojáku v prvním patře bylo skoro celé pod sněhem, což byla celkem nevýhoda v momentě, když jsme chtěli vyvětrat. Na sjezdovkách to vypadalo báječně – byly skvěle upravené a navíc jsme měli slevy na vlek, a tak jsme lyžovali od rána do večera, ti odvážnější pak i v noci, což si ovšem vyžádalo sem tam nějaké ty omrzliny, ale při chutné večeři, podávané usměvavým číšníkem, na ně postižení rázem zapomněli.

FTK UP nám také umožnila vypůjčení krátkých lyží, tzv. „snow-bladů“, se kterými jsme si užili pořádnou legraci. Pro mnohé se lyžování na těchto komických lyžičkách stalo větší zábavou než na klasických lyžích. Já jsem jim taky naprosto propadl, chodil jsem v nich skoro i na oběd.

A kdo měl zájem zlepšit své lyžařské dovednosti, měl velkou šanci, protože všichni naši instruktoři byli velmi ochotní a přátelští. Proto také musím pochválit vedení FTK, které lyžařský kurz připravovalo, protože byl velmi dobře zajištěn po všech stránkách.

Celkově se kurz maximálně povedl, bylo to velice příjemné zpestření začínajícího letního semestru. Myslím si, že všichni jeho účastníci se příští rok opět rádi uvidí na podobné akci.

A. Hasák,
II. ročník PF UP

Zachytit trvání pomíjivého

Od 17. 2. do 24. 3. proběhla v Galerii Šternberk výstava *Východ slunce čistého světla*, na níž prezentoval svou tvorbu Karel Malich, který se již od 70. let soustavně zabývá zobrazováním niterných zážitků odehrávajících se vně nebo uvnitř svého fyzického těla. Tento autor bývá často spojován s umělci, kteří se inspirovali antroposofií, ale narodil od nich mají Malichovy světelné prožitky přirozenou a smyslovou povahu. Jedná se o záznamy vidění, především světelných energetických proudění a shluků, jež autor divákovi předkládá s otevřeností a důvěrou. Z čistých barevných ploch vystupují ve formě obecných znaků a symbolů, linií a bodů, z jejichž konfigurace a barevnosti lze hádat povahu transcendentálního zážitku.

V dílech vystavených v Galerii Šternberk se Malichovi stal hlavním zobrazovacím prostředkem pastel. V předchozích etapách své

tvorby jej kombinoval s temperou, která působí plasty a nanášená v drobných bodech či tenkých liniích vyvolává dojem víření a pohybu (z vystavených děl na toto období navazovaly dvě malby). Většina prací vzniklých v 90. letech však ukazuje na zklidnění a formální zjednodušení záznamů (*Světlo, Uviděl jsem to, Událost*). Pohyb a plynutí v čase se mění v potřebu zachytit jedinečnost okamžiku, trvání pomíjivého.

Z geometrických tvarů se zde nejčastěji objevovaly trojúhelník, kruh nebo elipsa. Zřetelná je vazba na vidění aury, ať již kolem stromů, předmětů, či osob. Pozorování energetických polí je patrné zvláště z Malichových kreseb (*Pozorování stromu, Sestup z kameneckého kopce*), z nichž byly ve Šternberku sestaveny dva cykly. První představoval autorův klasický způsob kombinování kresby tužkou a pastelem, nebo barevnou tužkou. Druhý cyklus tvořily jemné tužkové kresby vnímání sebe sama, popřípadě bezprostředních událostí, které se odehrávají v nejbližším okolí do sebe koncentrovaného tvůrce (*Já a něčí stín*). Tyto kresby byly instalovány v samostatné části galerie, která na první pohled působí dojmem prázdného meditačního prostoru. Právě tuto koncepci, uplatněnou v souvislosti s výstavou *Noc A. Šimotové, A. Diviše, B. Reynka a V. Stratila*, rozvíjí Galerie Šternberk již od loňského roku.

B. Losíková, studentka IV. ročníku
Katedry výtvarné výchovy PdF UP

Točené aprílové



Ve čtvrtek 30. 3. byla na nádvoří budovy FF UP Křížkovského 12 otevřena „Hospoda U Tajemníkové kule“, která poskytla studentům, pedagogům i náhodným návštěvníkům UP příležitost již tradičně oslavit příchod jara několika (?) doušky piva.

Na snímku T. Jemelky prof. J. Štěpán, vedoucí Katedry filozofie FF UP, a Mgr. R. Kula, tajemník katedry.

-red-

Kulturní památky na UP**Z galerie olomoucké univerzity (IV)**

Dva panovníci z rodu Habsburků se netěší v české historiografii dobré pověsti. Římsko-německý král Rudolf I. (nar. 1. 5. 1218, zemř. 15. 7. 1291) porazil 26. srpna 1278 na Moravském poli českého krále Přemysla Otakara II. a římskoněmecký císař **Ferdinand II.** zápolil v letech 1618–1620 s českou stavovskou „rebelií“. Zatímco rytířský Rudolf I. se bitvy na Moravském poli osobně účastnil a několikrát se ocitl v nebezpečí života (českého krále zřejmě na ústupu zabili jeho nepřátelé v českém vojsku), císař Ferdinand II. ani český „zimní král“ Fridrich Falcký se na Bílou horu 8. listopadu 1620 neobtěžovali. S Ferdinandovou osobou jsou spojeny represálie vůči českým a moravským evangelickým stavům po jejich bělohorské porážce, jakož i tzv. Obnovené zřízení zemské z roku 1627, jímž byl v českých zemích posílen panovnický absolutismus, římskokatolické vyznání bylo prohlášeno za jediné vládnoucí a povolené (byla tak způsobena masová emigrace nekatolické šlechty, měšťanstva a inteligence) a úředně byla zrovnoprávněna němčina s češtinou. Do dějin města Olomouce zasáhl Rudolf I. z vojenského tábora u Ivančic, když zde 19. září 1278 vystavil olomouckým měšťanům privilegium udělující Olomouci výnosné právo mílové a osvobozující město na dvě léta od všech dávek a daní, jakož i zdejší kupce na deset let od placení mýt v říši, pokud byla vybírána jménem římskoněmeckého krále. Výsledek bitvy na Bílé hoře mj. zrušil další existenci olomoucké jezuitské akademie – olomoučtí jezuité, vypovězení z města stavovskými komisaři 11. května 1619, se do Olomouce vrátili 18. ledna 1621 a 10. března téhož roku byla zdejší akademie opět otevřena. S nepochybnou vděčností proto otcové Tovaryšstva Ježíšova umístili portrét Ferdinanda II. do galerie protektorů olomouckého vysokého učení, vzniklé roku 1637 jako součást výzdoby starého akademického sálu.

Neznámý malíř této olejomalby oděl císaře do brnění, přes něj je přehozen bohatý zlatý plášť upevněný na prsou přezkou. Kolem pasu má císař červenou draperii; ústupkem raně barokní módy je vysoký krejzl – skládaný límeček. Na stole, o nějž se monarcha opírá levou rukou, leží koruna. Pravou rukou ukazuje Ferdinand II. do pozadí na krajinu s mohutným hradem na kopci, hradební zdí v pozadí a dvěma budovami v popředí (nejspíše někdejší pevnost na Schlossbergu poblíž Štýrského Hradce). Tvář císaře s knírem a bradkou

celkem odpovídá jeho dobovým portrétům (např. medirytu ve velkolepém díle Martina Meriana *Theatrum Europaeum*), písemné prameny líčí Ferdinanda II. jako člověka středního vzrůstu, světlé, až narůžovělé barvy pleti, hovorného, štědrého, se zálibou v hudbě a lovu.

Ferdinand II. se narodil 9. července 1578 ve Štýrském Hradci jako druhý syn rakouského arcivévody Karla II. Štýrského (syna císaře Ferdinanda I. Habsburského a Anny Jagellonské) a Marie Bavorské. Byl vychováván přísně katolicky, v roce 1586 byl jako první student zapsán do matriky právě založené jezuitské univerzity ve svém rodišti a svoje vzdělání dokončil na jezuitské univerzitě v Ingolstadt. Řád Tovaryšstva Ježíšova také měl ve Ferdinandovi II. stálého příznivce a podporovatele. Ferdinandova zbožnost, až bigotnost byla pověstná a jeho manželský život byl vzorný – s první ženou Marií Annou Bavorskou zplodil Ferdinand II. sedm dětí, po Mariině smrti se v roce 1622 podruhé oženil s dcerou mantovského vévody Vinzenza I. Gonzagy (toto manželství zůstalo bezdětné).

Po smrti svého otce v roce 1590 zdědil Ferdinand Štýrský vládu ve vnitřním Rakousku; narůstajícím konfliktům s rakouskými protestanty se vyhnul delší cestou po Itálii (navštívil mj. Loreto, Benátky, Řím a Florencii) a po návratu zahájil s podporou rakouských římskokatolických biskupů tvrdou protireformační politiku. Ve střetání mezi císařem Rudolfem II. a jeho mladším bratrem Matyášem usiloval vystupovat jako zprostředkovatel smírných řešení, a když Rudolf II. i Matyáš zemřeli bez legitimního potomstva, získal Ferdinand Štýrský v roce 1619 nárok na veškeré habsburské země i císařskou korunu (za českého krále byl českými stavy přijat již roku 1617). V Čechách, na Moravě a ve Slezsku však pokračovalo stavovské povstání; Ferdinanda II. prohlásili vůdci rebelie za zbavena českého trůnu, na který zvolili falckého kurfiřta Fridricha V. („zimního krále“). Dodržování náboženské svobody požadovaly na Ferdinandovi II. rovněž evangelické stavy rakouské a nizozemské. Během císařské volby ve Frankfurtu nad Mohanem však dosáhl Ferdinand II. císařské koruny a na zpáteční cestě do Vídně uzavřel s Maximiliánem Bavorským z rodu Wittelsbachů smlouvu o vojenské pomoci. Habsbursko-wittelsbašská koalice nato zvítězila ve zmíněné již bitvě na Bílé hoře.

Nejstarší náhrobník v Olomouci

Několik desetiletí využívala Univerzita Palackého historický objekt bývalého kapitulního děkanství na Václavském náměstí, v jehož podloubí se nachází nejstarší dosud známý náhrobník v Olomouci. Před 130 lety jej nechal přivést z Hrubčic na Prostějovsku a osadit na dnešním stanovišti kapitulní děkan Robert M. hrabě Lichnovský.

Pískovcová obdélná deska o rozměrech 174×95 cm je dochována v poměrně dobrém stavu. Pouze v heraldicky pravém horním rohu byl někdy v minulosti odsekán kus desky o velikosti 40×23 cm nejspíš z důvodů druhotného osazení. Chybějící část byla doplněna sochařem B. Teplým a jeho studenty výtvarné výchovy někdy v 60. letech tohoto století.

Na vertikální ose náhrobní desky je vysekána kresba vzpřímené postavy kněze v čelním pohledu oděného do liturgického roucha. Alba splývá až na zem, kde řasení naznačuje polohu nohou. Dalšími dobře patrnými součástmi

Soudně trestní postih přívrženců stavovské rebelie nastoupil nejen v Čechách (poprava 27 vůdců povstání na Staroměstském náměstí v Praze 21. června 1621), ale i na Moravě, ve Slezsku a v Horních a Dolních Rakousích. Tzv. česká válka byla však jen první fází evropské války katolické Ligy (vojsk Ferdinanda II., německých katolických kurfiřtů a Španělska) s protestantskou Unií, trvající celých třicet let. Vojenské úspěchy Ligy podnítily roku 1629 císaře roku 1629 k vydání „restitučního ediktu“, jímž byli protestanté nuceni vrátit katolíkům veškerý jejich majetek, který získali od roku 1555. Ofenzívně Unie císař čelil armádou pod velením Albrechta z Valdštejna. Když se po intervenci švédského krále Adolfa válečná karta obracela ve prospěch protestantů a na vídeňském dvoře narůstal odpor vůči přebujelé Valdštejnově moci, souhlasil Ferdinand II. po předložení důkazů o Valdštejnově tajném jednání s nepřítel s Valdštejnovým zavražděním „ve státním zájmu“ v Chebu 25. února 1634. (Na Valdštejnových činech v posledních měsících jeho života se zřejmě podepsal rozklad jeho osobnosti způsobený pokročilou syfilidou.) Císař Ferdinand II. zemřel 15. února 1637 ve Vídni, krátce poté, kdy byl na říšském sněmu v Řezně zvolen německým králem jeho nejstarší syn a nástupce Ferdinand III.

Olomouc navštívil Ferdinand II. ještě jako následník habsburského trůnu – od 15. července 1614 se tu účastnil zasedání moravského zemského sněmu, o dva dny později provedli olomoučtí jezuité a jejich žáci k Ferdinandově počtě latinské veršované drama o umučení sv. Václava. Při provozování hry se zřítlo lešení, na němž seděli hudebníci, a čtyři osoby se pohmoždily. Dne 12. září 1617 pobýval Ferdinand v Olomouci již v hodnosti českého krále, jezuité tehdy sehráli kus o anglickém králi sv. Edvardovi.

Jako císař Olomouc Ferdinand II. nenavštívil, nalezl zde však horlivého uskutěčňovatele své protireformační politiky v olomouckém biskupovi kardinálovi Františkovi z Dietrichštejna (1570–1636), od roku 1921 hejtmanovi Markrabství Moravského, jemuž roku 1624 udělil titul knížete. Po Dietrichštejnově smrti 19. září 1636 se olomouckým biskupem stal bratr Ferdinanda II. arcivévoda Leopold Vilém (do r. 1662).

Doc. J. Fiala, CSc., FF UP
Foto VMO

roucha jsou humerál kolem krku, štola zakončená trásněmi a svrchní kasule (lidově nazývaná ornát). V pravé ruce drží kněz knihu sepnutou dvěma sponami. Hlava krytá biretem má holé temeno (tonzuru) s korunkou bohatých kadeří. Obličej je naznačen jen schematicky.

Kněz stojí (leží) pod vimperkem s gotickou kruzbou uvnitř a se třemi symetricky rozmístěnými a silně stylizovanými kraby na každé straně. Vimperk je ukončen naznačenou kytkou. Po obou stranách vimperku jsou provedeny jednoduché čtyřlístky. Meandr v nejhornější části obrazu lze považovat za ornamentální prvek nebo za stylizaci cimbuří, a tedy součást naznačené architektury. Na okraji obrazového pole jsou volně rozmístěna tři majuskulní písmena: L, zrcadlově obrácené N a na levé straně písmeno A. Podle tvaru a způsobu provedení jsou litery současné s ostatním kamenickým zpracováním náhrobníku.

... a tento týden...

10. DUBEN

Klub Kulový blesk, Rozárium, tř. 17. listopadu, od 12.00 hod.: Pétanque. II. ročník turnaje v koulené, pořádaný v rámci IV. ročníku francouzských kulturních dnů v Olomouci.

11. DUBEN

Katedra botaniky PřF UP – Laboratoř růstových regulátorů, Šlechtitelů 11, Olomouc-Holice, učebna 502, 16.00 hod.: A. Hlobílková: Mechanismy regulace apoptózy, proliferace a buněčné odpovědi na studované látky. Cyklus odborných přednášek.

PřF UP, Tomkova 40, Olomouc-Hejčín, posluchárna 301, 13.00 hod.: Prof. I. Chajda, DrSc.: Relativní deduktivní systémy. Seminář z univerzální algebry a uspořádaných množin. Pořádá Katedra algebry a geometrie PřF UP.

PřF UP, Tomkova 40, Olomouc-Hejčín, posluchárna 202, 13.30 hod.: Doc. M. Fečkan, CSc.: Podmínky pro neexistenci invariantních podvariety dynamických systémů. Seminář z diferenciálních rovnic. Pořádá Jednota českých matematiků a fyziků a Katedra matematické analýzy a aplikací matematiky PřF UP.

Dětská klinika LF UP a FNO, posluchárna, 15.45 hod.: Mgr. G. Kořínková: JNK signální dráha. Seminář pořádaný Laboratoří experimentální medicíny a Dětskou klinikou LF UP a FNO.

Vlastivědné muzeum, nám. Republiky 5, 16.00 hod.: Madagaskar – svět sám pro sebe. Vernisáž výstavy fotografií; **17.30 hod.:** Přednáška J. Bálka k výstavě. Akce v rámci IV. ročníku francouzských kulturních dnů v Olomouci.

Jazz Tibet Club, Sokolská 48, 20.00: Tam za vodou... Akce v rámci IV. ročníku francouzských kulturních dnů v Olomouci.

Studentský klub Hacienda, Centrum Aletti, Křížkovského 2, 18.00 hod.: Turnaj v pexesu. Pořádá Vysokoškolské katolické hnutí.

12. DUBEN

Katedra matematiky PdF UP, Žižkovo nám., 14.00 hod.: RNDr. M. Kubínová, CSc.: Aktivizující role projektu ve vyučování matematice. Vědecko-didaktický seminář.

PřF UP, Šlechtitelů 11, Olomouc-Holice, velký přednáškový sál, 17.00 hod.: Dr. Z. Hroudová, CSc.: Rub a líc srovnávací ekologie (aneb k čemu je užitečná a co to obnáší). Pořádá Katedra botaniky PřF UP.

Katedra historie FF UP, Křížkovského 10, posluchárna 13, 16.45 hod.: Mgr. T. Čermák: Dominikáni a myšlenkové proudy v českých zemích ve středověku. Doktorské čtení.

Kino Metropol, Sokolská 25, 22.30 hod.: Noc plná reklamy. Večer pro silné povahy. Pořád

IV. ročníku francouzských kulturních dnů v Olomouci. Předprodej tamtéž.

Sál Centra Aletti, Křížkovského 2, 20.15 hod.: Doc. F. Kunetka: Struktura mešní slavnosti – eucharistická bohoslužba. Hovory o víře. Pořádá Vysokoškolské katolické hnutí.

13. DUBEN

Posluchárna Katedry teorie a dějin výtvarných umění, Wurmov 13, 15.00 hod.: PaedDr. A. Kavčáková: Z pařížské korespondence Jana Zrzavého. Přednáška.

Jazz Tibet Club, Sokolská 25, 19.00 hod.: Rendez-Vous na rozloučenou. Pořád IV. ročníku francouzských kulturních dnů v Olomouci. Předprodej tamtéž.

13. – 14. DUBEN

Krakov a okolí. Exkurze pořádaná Katedrou historie FF UP.

14. – 15. DUBEN

Hotel Diana, Velké Losiny: Radiologie hrudníku. Symposium pořádané Radiologickou klinikou LF UP.

Filmový sál FF UP, Křížkovského 8: Co je to film? Co je to filmová věda? Placené kurzy organizované Katedrou teorie a dějin dramatických umění FF UP.

Přečtli jsme za vás

Múza Klio je tou největší prostitutkou

Historie se mění každou generací. Škola Annales vyšla nyní docela z módy, ale před třiceti lety to byl vrchol vědy. Ostatně pojem „historická věda“ mě také poněkud irituje. Historie totiž není věda ve smyslu exaktní vědy. Je to tzv. humanitní věda, tudíž žádná věda. K historii je třeba přistupovat velice skromně. Zdá se mi, že historikové doposud – zvláště ve školách komunistických nebo postkomunistických – vyznačovali historii příliš velkou, sakrální roli. Uctívá se tu hegelovská teorie pokroku, jediného správného pohybu atd. A to není pravda. Historik bohužel podléhá různým vlivům a je známo – prof. Tazbir napsal na to téma skvostné stránky – že múza Klio je tou největší prostitutkou. Historikové všeobecně psali ve službě – pevně na počest králů nebo strany nebo náboženství. Já se snažím – patrně v souvislosti se svým širokým humanistickým vzděláním – uniknout tomu verbování jedné strany. Není to snadné.

Z rozhovoru s prof. Danielem Beauvoisem, mj. autorem Histoire de la Pologne (Paříž, Hatier 1995) vybral a přeložil (Nowe Książki 3, 2000).

-if-

Upozornění redakce

K velké radosti osazenstva redakce Žurnálu UP se díky jednomu textu v minulém čísle podařilo vyvést aprílem nemálo čtenářů. Těm, kteří svůj aprílový omyl dosud nevytušili, děkujeme za důvěru a informace z č. 24 uvádíme na pravou míru: Žurnál UP zatím vychází nepřetržitě a všechny další informace bude opět čerpat ze seriózních zdrojů.

-red-

Obvodový jednořádkový nápis v monumentální gotické majuskuli starší formy je rámován dvěma rovnoběžnými ryhami. Transkripce provádíme ve směru hodinových ručiček od heraldicky pravého horního rohu:

(ANNO) . DNI . MCCCIII . VI . NO . /
MAII . O . DNS . HRIDERIC . OLOM . ARCHI-
DIACON . NI /
FRATER . DNI . CHEOD /
RICI . OLOM . ECCLIE .
EPI . DECIM (I . OCTAVI) //

Po rozvedení použitých abreviatur lze číst a překládat text latinského nápisu takto: Anno Domini millesimo trecentesimo tercio sexto Nonas Maii obiit dominus Hridericus Olomuncensis archidiacon nostri frater domini Theodrici Olomuncensis ecclesiae episcopi decimi octavi. Léta Páně 2. května 1303 zemřel pan Bedřich, olomoucký arcijáhen, bratr našeho pana Dětricha, osmnáctého biskupa olomoucké církve (kostela).

Olomoucký arcijáhen Bedřich, jak zdůrazňuje náhrobní nápis, byl bratrem olomouckého biskupa Dětricha z Jindřichova Hradce (1281–1302). Písemné prameny jej poprvé uvádějí jako olomouckého biskupa (RBM II., č. 1272, 547). O čtyři měsíce později vystupuje v listině biskupa Dětricha z 27. srpna 1282 (CDM IV., č. 204, 269) již v hodnosti arcijáhna.

Naposled vystupuje arcijáhen Bedřich v listině Dětrichově spolu s dalšími dvěma členy olomoucké kapituly jako spoluvydatel. Listinou ze 3. dubna 1301 (CDM V., č. 120, 125)



Kresba M. Pojsla, 1977

jménování schvalují oltární nadaci olomouckého a pražského kanovníka mistra Wernera. O rok později, 27. května 1302, je poprvé uveden v pramenech ve funkci olomouckého arcijáhna Ranožír (CDM V., č. 134, 138). Tato listina biskupa Dětricha pro Ondřeje z Cetechovic vydaná v Mohelnici, v níž je Ranožír jmenován mezi dalšími členy kapituly, se dochovala v originálu a o její pravosti není třeba pochybovat. Proč tuto skutečnost zdůrazňujeme? Jak je patrné, nesouhlasí doba změny ve funkci olomouckého arcijáhna s datem úmrtí Bedřicha na náhrobníku. I vzhledem k dalším okolnostem musíme považovat datum uvedené v náhrobním nápisu za chybné. Za nesprávný je totiž třeba považovat i den Bedřichova úmrtí uváděný na náhrobníku, který neodpovídá datu uvedenému v nekrologiu olomouckého kostela, v němž je úmrtí arcijáhna Bedřicha uváděno 10. května. Chybně vysekané denní a roční datum na náhrobníku je možno vysvětlit delším časovým odstupem mezi smrtí arcijáhnovou a zhotovením náhrobníku, nebo prostou chybou kameníkovou. První domněnku můžeme podpořit také zjištěním, že architektonická dekorace náhrobníku neodpovídá jeho dataci. Provedení náhrobníku je proto nutné posunout do doby alespoň o dvě desetiletí později.

(Podrobnější informace lze nalézt ve článku Pojsl, M.: *Dva nejstarší náhrobky v Olomouci*, Umění, 29, 1981, s. 455–459.)

Prof. M. Pojsl, CMTF UP